

ЗЕМПЛИН — територія у східній Словаччині та північно-східній Угорщині. 1910 пл. становила 6269 км². Як самостійна адм. одиниця З. з центром у Земплинському Граді (від 2-ї пол. 18 ст. центр — Нове Місто під Шатором) виник у 1-й пол. 11 ст. в результаті завоювань першого короля Угорщини Стефана I Святого у Верх. Потиссі. У 1-й пол. 17 ст. З. належав до Семигр. князівства. Кордони З. переважно природні, тому майже ніколи не змінювалися. Перші поселення на цих землях виникли ще в епоху палеоліту. Слов'ян. заселення найінтенсивніше відбувалося в долинах рік Бодрог, Латориця, Тиса та побл. нижніх течій Ондави та Лабірця. Під час волос. колонізації 14–17 ст. пн. частину тер. З. компактно заселили русини. Наприкінці 15 ст. у слов'ян. частині З. було 383 насел. пункти. У 2-й пол. 17 — 1-й пол. 18 ст. відбулось масове переселення на родючі землі Пд. Угорщини (Дольного краю), у 2-й пол. 19 ст. — за океан. За переписом 1910, у З. проживало 343 730 осіб: 173 796 мадярів (53,1 %), 106 064 словаки (32,4 %), 34 856 русинів (10,6 %; кількість значно занизили), 8060 німців (2,5 %). Після розпаду Австро-Угорщини 1918 більша частина З. відійшла до Чехо-Словаччини. У тому ж році адм. центром словац. частини З. стало м. Михалівці. Осн. заняттям насел. було землеробство, відгодовля худоби. Від кін. 19 ст. тут

виросили переважно пшеницю, кукурудзу, цукр. буряк, розводили коней, свиней. У околиці Токая здавна поширене виноградарство. У червні 1945 невелику частину словац. З. в околицях м. Чоп приєднано до Закарп. обл. Нині осн. насел.: словаки, мадяри, русини-українці, роми. Після 2-ї світової війни в пн. частині З. (округи Снина, Гуменне, Меджилабірці, Строків, Михалівці, Воронів і Собранці) руську (укр.) говірку зберегли 93 села, засн. 14–17 ст. на т. зв. волос. (руському) пастушому праві, 15 сіл, засн. на волос. рільн. праві, 18 сіл, засн. на нім. праві, та 7 сіл, у яких до 15 ст. переважало словац., пізніше — укр. населення. Сім укр. сіл ліквідовано внаслідок побудови водоймища Старина. В решті сіл насел. й нині розмовляє лемків.-бойків. говіркою української мови.

Рекомендована література

1. Wekerle A. Das Zempliner Comitatus. Wien, 1900;
2. Гаджега В. Додатки к історії русинів и руських церков у був. жупѣ Земплинскѣй // Наук. зб. Товариства «Просвѣта». Уж., 1931–37. № 7–12;
3. Úličný F. Dejiny osídlenia Zemplínskej župy. Michalovce, 2001.

М. І. Мушинка

Бібліографічний опис:

Земплин / М. І. Мушинка // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16008>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).